

Het kan wél

Samen wonen, werken, leven!

D66 Lochem

Verkiezingsprogramma 2026-2030

The logo for D66, consisting of the letters 'D' and '6' followed by two '6's, in a bold, white, sans-serif font, set against a solid green rectangular background.

lochem

Ons plan voor de Gemeente Lochem

Iedereen moet kunnen meedoen. Daarom investeren we in gelijke kansen voor iedereen: sterke scholen, toegankelijke zorg, de bibliotheek, levendige dorpshuizen, sportverenigingen en goed openbaar vervoer. Wij denken in mogelijkheden. Zo helpen we alle inwoners van de Gemeente Lochem vooruit.

1. **Een fijn thuis voor ons allemaal**
we versnellen de bouw van duurzame en betaalbare huizen
2. **Betere dienstverlening en meer inspraak voor onze inwoners**
we willen een gemeente die luistert
3. **Betere en goedkopere afvalinzameling**
nascheiding van plastic en niet meer apart betalen voor iedere bak of zak
4. **Een bloeiende lokale economie**
we geven ruimte aan ondernemers, innovatie en creativiteit.
5. **Een sterke buurt voor iedereen**
we kiezen voor levendige kernen, met scholen, zorg en voorzieningen om de hoek

Het kan wel: samen wonen, werken, leven!

In wat voor buurt wil je thuiskomen? Juist hierom doet jouw stem ertoe. In de gemeenteraad worden keuzes gemaakt die je elke dag voelt. We bouwen niet alleen huizen, we bouwen een samenleving, ook in jouw buurt. D66 laat zien dat het kan: door D66 komt er nu bijvoorbeeld nieuw beleid om de inspraak bij de gemeente goed te regelen, rijden de bussen vaker, zet de gemeente zich in voor ons MKB en werkt de gemeente er met de lokale bedrijven aan om de verschillende kernen levendig te houden.

Naoberschap is voor ons ook vertrouwen op de eigen kracht van mensen: inwoners organiseren hier samen heel veel zelf. We geven daar graag ruimte aan. En we ondersteunen daar waar behoefte is. Wel moet er een vangnet zijn voor mensen die (tijdelijk) niet mee kunnen komen. Wij laten iedereen vrij, maar laten niemand vallen.

Op 18 maart kiezen we voor vooruitgang in plaats van stilstand. Door op D66 te stemmen geef je ruimte aan positieve keuzes, met plannen die eerlijk zijn en haalbaar. We gaan voor samenwerking. We kijken naar wat ons verbindt, naar wat ons samen verder brengt. We kunnen het hier waarmaken. Met elkaar.

Stem 18 maart D66.

Michiel Rijsberman
Lijsttrekker D66 Lochem

Inhoudsopgave

WONEN	2
WERKEN	4
BETERE DIENSTVERLENING VOOR ONDERNEMERS	4
VITALITEIT AGRARISCHE SECTOR ONDERSTEUNEN.....	5
INTERNATIONALISERING	5
MOBILITEIT	6
VERKEER.....	6
REGULIER OV EN SOCIAAL VERVOER	6
DUURZAAMHEID	8
KLIMAAT EN ENERGIE	8
VAN AFVAL NAAR CIRCULAIRE GRONDSTOFFEN.....	9
GROENE LEEFOMGEVING.....	9
LEVEN	11
NAOBERSCHAP: WE LATEN NIEMAND VALLEN	11
ONDERWIJS	12
CULTUUR MAKEN EN BELEVEN.....	12
TOERISME EN RECREATIE	14
BESTUUR	15
SAMEN MET ONZE INWONERS	15
SAMEN MET DE GEMEENTEN OM ONS HEEN	16
WERKEN MET VISIE.....	16

WONEN

D66 wil dat er voor **iedereen in de gemeente** Lochem een woning is. Daarom willen wij meer dan 1500 woningen realiseren vóór 2030. Het is voor **alle** kernen in onze gemeente belangrijk dat er snel woningen worden gebouwd. Hiervoor zijn al veel plannen in de maak. Het is tijd om die uit te voeren. Er is speciale aandacht nodig voor starters en jonge gezinnen. Ook moet er meer aanbod komen voor ouderen. Meer aanbod zorgt voor meer doorstroming. Zo komt er voor **alle generaties** meer ruimte.

Uitbreiding aan de randen van de kernen is noodzakelijk. Groen en duurzaam zijn daarbij onze uitgangspunten. Daar waar het kan **kieszen we voor bio-based bouwen**. Door meer bio-based te bouwen **ondersteunen we lokale bedrijven** die bio-based bouwmaterialen ontwikkelen en produceren. De gemeentelijke ambitie om in 2030 30% van de huizen voor 30% bio-based te bouwen moet omhoog. We kiezen eerst voor woningbouw in gebieden waar de gevolgen voor de natuur en het landschap het kleinst zijn én die goed bereikbaar zijn, ook met OV. Woningbouw mag natuur en landschap niet aantasten. Als dat niet te vermijden is, dan moet er ruim gecompenseerd worden. In het programma vitaal platteland werken we regels uit voor **rood voor groen**. We scheppen kansen voor zowel natuur als woningen. Dan snijdt het mes aan twee kanten.

We willen dat de gemeente Lochem groeit naar 40.000 inwoners in 2040. Dat gaat niet zomaar. We moeten als gemeente echt doorpakken. We hebben van nu tot 2040 een verdubbeling van de bouwproductie nodig ten opzichte van de laatste jaren. Dit vraagt **visie en ambitie** van de gemeente. We moeten onze voorzieningen afstemmen op de inwoners van de toekomst. Plezierig wonen, voldoende voorzieningen en leefbare dorpen hangen samen. De gemeente moet een visie ontwikkelen op hoe onze gemeente er uit ziet met 40.000 inwoners. Die visie gaat niet alleen over wonen. **We bouwen niet alleen huizen, we bouwen we een samenleving, met elkaar**. Die visie laat ook zien waar we dan werken, winkelen, naar school gaan, sporten, recreëren en van cultuur genieten. Een hoe we zorgen voor voldoende onderwijs en zorg. Het is voor ons heel belangrijk dat de gemeente investeert om die visie te bereiken: als we bedenken hoe mooi de toekomst kan zijn, moeten we daar ook werk van maken.

Onze eigen inwoners verdienen voorrang bij toewijzing van woningen, zoals de jongeren die in een van onze dorpen zijn opgegroeid en daar graag willen blijven wonen. Wij willen dit graag regelen in een **huisvestingsverordening**. De gemeente moet hiervoor samenwerken met woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars.

We herzien ons beleid voor vakantiewoningen en permanente bewoning. Voor ons is **permanente bewoning van vakantiehuisjes géén oplossing** voor het woningprobleem. Voor een vitale toeristische sector is een gevarieerd aanbod van recreatiewoningen noodzakelijk op basis van een goede, eerlijke afweging van waar wel en waar niet. Dit is goed voor de economie, de werkgelegenheid en de voorzieningen.

D66 wil **senioren helpen** die samen willen bouwen of verbouwen of samen zorg willen regelen. Dit kan bijvoorbeeld door makkelijkere of beter passende regels voor woongroepen en co-housing.

We willen dat het **makkelijker wordt om een vergunning te krijgen** voor kleine plannen. Met kleine plannen bedoelen we bijvoorbeeld het plaatsen van een tuinhuisje.

WERKEN

Betere dienstverlening voor ondernemers

In onze gemeente zijn er veel ondernemers die kansen benutten en ervoor zorgen dat onze samenleving floreert. D66 wil **groei en nieuwe vestiging van bedrijven stimuleren**, voor voldoende banen, een gezonde economie, met goed onderwijs en uitstekende voorzieningen. Hiervoor werken we ook samen met de andere gemeenten in de Stedendriehoek, zoals Zutphen en Deventer. Een optimale combinatie van werkgelegenheid, wonen, infrastructuur komt alleen tot stand als gemeenten hierin samenwerken.

Er zijn landelijk veel regelingen die **ondernemers helpen om te groeien** en succesvol te zijn. Gek genoeg heeft de gemeente daar de laatste jaren weinig mee gedaan. **Dat kan en moet beter.** Voor ondernemers willen we een ondernemersloket. De gemeente moet gastvrij zijn voor zzp'ers en flexwerkers en waar nodig en mogelijk faciliteren. Via de regiodeal 'Krachtig MKB' wordt in de Stedendriehoek sinds het najaar van 2025 een begin gemaakt met deze dienstverlening. Onze wethouder is daar vicevoorzitter van en heeft deze dienstverlening naar Lochem gebracht. We zetten deze dienstverlening door en breiden hem uit.

Waar we dat kunnen en invloed hebben, willen wij leegstand van winkels en bedrijfspanden voorkomen. Leegstand leidt tot verloedering. Verloedering leidt tot meer leegstand en zo zit je al snel in een vicieuze cirkel. Wij willen graag een **centrummanager voor het centrum van Lochem**, samen met de Lochemse ondernemersvereniging LOV. Er moeten keuzes gemaakt worden voor de toekomst van het **centrum van Harfsen**. Dit is nodig voor de aanblik van het dorp én voor het behoud van voorzieningen. Het past ook bij de groei van het dorp door de bouw van nieuwe woningen.

De **transportfunctie van het Twentekanaal** moet verder worden benut. Als bedrijven aan het kanaal deze functie willen benutten, maar onvoldoende laad- en losvoorzieningen hebben, dan zoeken we vanuit de gemeente mee naar oplossingen. We zijn daarom ook **zuinig op bedrijventerreinen en bedrijfskavels aan het water**. We willen daarom het bedrijventerrein Scheggerdijk in Almen liever revitaliseren voor watergebonden bedrijven dan omvormen naar woningbouw. Dat mag ook niet anders van Provincie Gelderland. We werken er dan ook samen met de provincie aan.

We willen **voorzieningen in kleine kernen behouden**. Centerr Almen is hiervan een goed voorbeeld: hier snijdt het mes aan heel veel kanten waarmee op heel veel manieren Centerrr een belangrijke voorziening voor de kern is (supermarkt, postagentschap, pinautomaat, informatiecentrum). Door functies te combineren worden dergelijke maatschappelijke voorzieningen financieel gezonder.

We willen de **recreatie en het toeristisch profiel versterken**, omdat het goed is voor de lokale economie én toeristen bijdragen aan het in stand houden van voorzieningen in de kleine kernen. We zijn gastvrij voor B&B's en bieden met name ruimte voor duurzame, kleinschalige recreatie. We leggen de nadruk op **authentiek en passend in onze gemeente**. We blijven Achterhoek Toerisme ondersteunen voor onze gebiedspromotie en branding, samen met de andere gemeenten in de Achterhoek. Bij wonen beschreven we al dat we nieuwe regels willen voor permanente bewoning van vakantiewoningen in parken.

Vitaliteit agrarische sector ondersteunen

Boeren hebben het niet makkelijk, ook doordat de regering de laatste jaren niet voor oplossingen heeft gezorgd. Lochem is een landelijke gemeente. De agrarische sector is een belangrijk deel van onze economie en onze identiteit. Ook is een **vitale agrarische sector is onmisbaar** om ons buitengebied in stand te houden. We blijven inzetten op **verduurzaming van de landbouw** en het **verbeteren van de biodiversiteit**. Om de agrarische sector vitaal te houden, geven we ruimte aan boeren die nieuwe activiteiten aan hun onderneming willen toevoegen en blijven we inzetten op innovatieve landbouw. Kringlooplandbouw wordt actief ondersteund via de in Lochem opgerichte Agro Innovatie Coöperatie.

Internationalisering

De gemeente gaat verkennen wat **EU-subsidies** kunnen betekenen voor ons bedrijfsleven en onze inwoners. Er zijn bijvoorbeeld laagdrempelige subsidies in EUregio verband en voor samenwerking met Duitse partners in het algemeen (interreg). Daardoor kan de markt voor lokale bedrijven groter worden. De gemeente laat al jaren **kansen voor ons bedrijfsleven** op subsidies liggen. De regio's Achterhoek, Twente, Stedendriehoek en Zwolle verkennen samen hoe ze zich beter in Brussel kunnen laten vertegenwoordigen. We vinden dit een heel goed idee.

MOBILITEIT

Verkeer

We willen een **visie op mobiliteit** en verkeer in de hele gemeente. Wij gaan voor **veilige fietsroutes** voor onze inwoners en voor recreanten. Scholieren hebben onze prioriteit. We willen graag dat Lochem fietsgemeente van het jaar wordt. Die ambitie geeft richting aan het werk van de gemeente. **Veiligheid op straat** is voor ons ook sociale veiligheid. Knelpunten worden opgelost, ook in het buitengebied. Als daar een enkele keer een boom voor gekapt moet worden, dan planten we nieuwe bomen aan.

In woongebieden is de **auto te gast**. Waar we de maximumsnelheid verlagen, richten we de weg daar ook op in. Alleen een bord plaatsen is niet genoeg.

Lochem mag trots zijn op de bestaande mobiliteitshubs. In aanvulling hierop willen we meer zogenoemde **duurzame deelmobiliteit**: deelfietsen, -scooters en -auto's.

Zoals we zeiden in het hoofdstuk over werken: we willen het Twentekanaal beter benutten voor **duurzamer vervoer**. We werken daarvoor samen met de gemeentes aan het kanaal via de Port of Twente en met de gemeentes in de Stedendriehoek.

We willen de **opknapbeurt van het centrum van Lochem afmaken** bij de Graaf Ottoweg en de Nieuwstad. Dit kan het visitekaartje voor de stad worden, het liefst met een gracht waar die vroeger was. Ook als dit betekent dat er minder verkeer over de Graaf Ottoweg kan.

Onze gemeente kent geen betaald parkeren. Dat willen we zo houden. Parkeren staat nu al onder druk, vooral in de stad Lochem. En omdat de gemeente verder groeit, zullen we bestaande **parkeerplaatsen en -normen moeten optimaliseren**. Parkeren voor de deur zal dan minder lukken.

In het hart van Barchem komen de provinciale wegen uit Borculo en Ruurlo samen. De provincie werkt aan herinrichting en overdracht aan de gemeente. We gaan voor **een verkeersveilig ontwerp** dat recht doet aan de centrale plek in het dorp, ook als dat betekent dat de gemeente moet investeren.

Regulier OV en Sociaal vervoer

Vanaf december 2025 is het regulier **busvervoer sterk verbeterd**. D66 Lochem heeft zich hier volop voor ingezet. Landelijk is het OV echter aan het afbrokkelen. Ook dreigt het Sociaal Vervoer onbetaalbaar te worden. Vervoersarmoede en sociale isolatie liggen op de loer. We zetten ons in voor verbetering. In ieder geval moet het OV voor iedereen **net zo passend en bereikbaar** blijven als nu. De reguliere buslijnen zijn de verantwoordelijkheid van de provincie. De gemeente zorgt voor **goede bushaltes** en een **goede looproutes** naar de bushaltes.

Het **Sociaal Vervoer is een belangrijk vangnet** voor onze inwoners die niet of minder makkelijk van het huidige OV gebruik kunnen maken. We denken niet alleen aan hoe het nu geregeld is. Om het vervoer betaalbaar en beschikbaar te houden moeten we **creatief zijn**. We willen met alle betrokkenen en onze buurgemeenten plannen maken waarbij grenzen tussen vervoersvormen vervagen en systemen worden geïntegreerd. Zo wordt het vervoer efficiënter, betaalbaarder en maatschappelijk verantwoord. De nieuwe aanbesteding van het sociaal vervoer moet hierop kunnen inspelen.

DUURZAAMHEID

D66 Lochem maakt zich hard voor:

- het **Regionaal Programma Energievoorziening (RPE)** zo snel mogelijk uitvoeren.
- extra aandacht voor isolatie, lokale opslag van energie en netwerkcapaciteit.
- er komt een nationale waterstoftransportleiding door onze gemeente. We zetten ons in voor een verdeelstation bij Laren, zodat er kansen ontstaan voor waterstofeconomie.
- stimuleren van inwoners en bedrijven om hun gebouwen te isoleren en andere energiebesparende maatregelen te nemen. We zetten in op schone energie en het benutten van restwarmte door bedrijven.
- ervoor zorgen dat inwoners van Lochem nog beter op de hoogte zijn van bestaande subsidiemogelijkheden bij duurzame transitie.
- oprichten van een fonds voor duurzame initiatieven van inwoners.
- klimaatneutraal bouwen bij gemeentelijke investeringen. Bestaande gebouwen worden energieneutraal.
- bieden van een helpende hand voor lokale duurzaamheidsinitiatieven zoals local4local.
- steen eruit, plant erin: subsidieregeling voor vergroening rond huizen en bedrijven. Focus op inheemse struiken en planten.
- zorgen voor uitbreiding van het aantal laadpalen voor elektrische auto's in openbare ruimte.
- stimuleren van het gebruik van duurzame mobiliteit, zoals deelauto's.

Klimaat en energie

Van over de hele wereld komen berichten over de vaak dramatische gevolgen van klimaatverandering. Ook in Lochem voelen we de gevolgen. D66 wil dat de gemeente meer **inzet op klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid**. Hierdoor verandert de inrichting van onze openbare ruimte. Daarbij heeft groen de voorkeur boven stenen. We willen samen met het waterschap een **visie ontwikkelen op het waterbeheer** en hoe we met regenwater omgaan. Het gaat om water vasthouden, maar ook om het omgaan met wateroverlast, bijvoorbeeld door plotselinge heftige buien. Daarbij hebben we oog voor ieders belang - ook voor de landbouw en de natuur.

Het betekent ook dat we ons steentje moeten bijdragen aan het bestrijden van klimaatverandering en door voorbeeldgedrag. **De gemeente wordt zelf klimaatneutraal** en koopt klimaatneutraal in. De gemeente wil mooie lokale initiatieven steunen en is bereid om als eerste klant een voortrekkersrol te spelen.

Samen met de netbeheerder Liander werken we aan uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk. Dat is nodig voor woningbouwplannen, nieuwe bedrijventerreinen

zoals Diekink en voor de energietransitie. Dit heeft wel tijd nodig. Met het **stimuleren van slim gebruik** van energieproductie, energiebronnen en energieopslag verlichten we de druk op het netwerk. De benodigde energie-infrastructuur wordt **met aandacht voor de (woon) omgeving** gerealiseerd. Voor ons betekent dit ook dat transformatorstations moeten passen in de omgeving.

We stimuleren **lokale energienetwerken voor warmte of elektriciteit**. Regelgeving kan worden aangepast. Als er openbare ruimte nodig is, willen wij daar aan mee werken. We zijn blij met initiatieven als local4local, waar inwoners en bedrijven samen hun energievraag en lokale opwek delen.

De gemeente is op initiatief van D66 Lochem een **SDG-gemeente** (Sustainable Development Goals) geworden, houdt zich aan duurzame ontwikkelingsdoelen en laat zien hoe haar werk hier aan bijdraagt. Dit blijven we van harte ondersteunen.

Van afval naar circulaire grondstoffen

D66 Lochem wil een **nieuw afvalstoffenplan**. Hierin ontwikkelen we ook een visie op circulariteit. Hoe maken we van afval nieuwe grondstoffen? Hoe kunnen we die met elkaar vermarkten? Inwoners én bedrijven spelen hierbij een rol.

D66 kiest voor het **afschaffen van diftar** (diftar: gedifferentieerd tarief, apart betalen voor je restafval). We willen niet meer apart betalen voor elke bak of zak. Afschaffen verlaagt de drempel om afval goed als grondstof aan te bieden.

De richtlijnen voor het scheiden van Plastic, Metalen en Drankkartons (PMD) zijn nauwelijks te volgen. We **kiezen voor nascheiding van PMD**, zodat we dat niet meer apart ophalen. De opbrengst aan herbruikbare grondstoffen is beter met nascheiding, nascheiding kan financieel gunstiger uitpakken voor de gemeente en het kan helpen bijplaatsingen bij de ondergrondse containers en afvaldumpingen te bestrijden.

De gemeente neemt actie tegen zwerfvuil.

Groene leefomgeving

De gemeente Lochem is prachtig. De rijke, afwisselende natuur, de bomenrijen langs de wegen, de IJssel en het coulisselandschap zijn een kostbaar bezit. We willen dat de gemeente een **visie ontwikkelt op het buitengebied**. Daarin is ruimte voor versterking van onze landbouw, de natuur en ecologische verbindingen. De zandpaden zijn een belangrijk onderdeel van ons landschap. Deze blijven we onderhouden. Zandpaden zijn ook voor de natuur een belangrijk netwerk.

D66 wil **meer ecologische expertise** in de gemeentelijke organisatie. Zo kan er beter onderbouwd beleid worden gemaakt. Beeldbepalende bomen krijgen een **beschermde status**. We helpen particulieren om de laanbeplantingen in stand te houden. Het blijft mogelijk om jaarlijks een gratis boom aan te vragen. We stimuleren initiatieven voor

voedselbossen. Aangepast berm- en maaibeheer kan biodiversiteit stimuleren. We kijken waar we **minder kunnen maaien**. Dit moet gebeuren op de goede momenten in het jaar. Besparingen op het beheer zijn hierbij meegenomen, maar voor ons niet de belangrijkste reden. We informeren onze inwoners goed over het hoe en waarom.

Overlast van **hondenpoep** komt door het gedrag van de baasjes. De gemeente wijst mensen daarop en maakt **goed gedrag makkelijker** door voorlichtingsborden neer te zetten. Poepzakjes en geschikte afvalbakken helpen ook. Hondenliefhebbers moeten zich meer bewust zijn van het gedrag van hun dieren doet met de kwetsbare flora en fauna. D66 zet zich daarom in voor meer voorlichting.

LEVEN

Naoberschap: we laten niemand vallen

Inwoners en bedrijven vestigen zich in onze gemeente vanwege het mooie landschap, de relaxte sfeer, het **naoberschap**: we zijn er voor elkaar. Dromen kunnen vervuld worden. Wij staan pal voor een gevoel van vrijheid dat hoort bij wonen, werken en leven in Lochem en willen dat voor iedereen mogelijk maken – óók voor nieuwkomers en onze jongeren. De **dorpshuizen** zijn van groot belang voor de verschillende kernen. Daarom zet D66 zich in voor een versterking: de dorpshuizen verdienen alle steun. Het is uniek en waardevol dat de maatschappelijke functies van het **Stadshuus in Lochem** zo'n centrale plek in het hart van de stad hebben. Ook daarom zijn ze zo goed bezocht. En dat houden we graag zo.

Sportverenigingen zijn niet alleen belangrijk omdat bewegen gezond is. De verenigingen in onze gemeente zijn essentieel voor de verbinding, bestrijding van eenzaamheid en sociale cohesie. **We willen ze versterken**. Dat is ook nodig omdat we willen dat de gemeente groeit naar 40.000 inwoners. We zien bijvoorbeeld mogelijkheden voor meer samenwerking tussen Welzijn Lochem en de verenigingen. Daarvoor willen we – samen met de verenigingen en instellingen – een visie ontwikkelen. Meer inwoners betekent dat we meer accommodaties nodig hebben. De verenigingen zijn nu verantwoordelijk voor hun eigen accommodaties, ook voor beheer en ontwikkeling op de lange termijn. Dat is voor veel verenigingen te veel gevraagd. Laat staan dat de verenigingen in staat zijn mee te groeien met de groei van de gemeente. We willen die verdeling van verantwoordelijkheden heroverwegen. Bij het accommodatiebeleid betrekken we al ons maatschappelijk vastgoed en de dorpshuizen.

Voor D66 zijn zelfredzaamheid, solidariteit en gemeentelijke ondersteuning de pijlers waarop het sociale leven in onze kernen draait. **Je moet zelf de regie kunnen houden op je leven**. Omzien naar elkaar, onderlinge hulp en inzet voor sterke buurten: dat vinden wij belangrijk. We hebben aandacht voor en **investeren in jongerenwerk** en bieden ondersteuning bij verenigingswerk. Realiseren van ontmoetingsplekken en activiteiten met als doel 'structureel verbinden'. Dat is waar wij voor gaan.

Een belangrijke taak zien wij hier voor 'Welzijn Lochem', maar dat betekent niet dat de gemeente achterover kan leunen. Integendeel: **samen** maken we het verschil. We houden een **sterk vangnet** voor wie (tijdelijk) niet mee kan komen. Hanteren soepel bijstand-beleid zonder korting op uitkering bij giften en (beperkte) inkomsten. We zijn voorstander van een **eigen sociale werkvoorziening** voor de mensen die een beschutte werkplek nodig hebben, zogenoemde 'beschutters'. We zorgen voor **toereikende budgetten voor schuldhulpverlening**. We kiezen een integrale benadering om de helpen bij de schuldenproblemen van gezinnen. We zorgen voor extra middelen en willen dat de gemeenteregelingen promoot voor steun aan kinderen die opgroeien in

gezinnen onder het bestaansminimum (denk aan die voor de contributie voor een sportvereniging of muziekschool). Armoederegelingen moeten begrijpelijk en toegankelijk zijn. De gemeente kijkt met woningcoöperaties en om energiearmoede te voorkomen of te verminderen.

De gemeente gaat aan de slag met het **preventie-akkoord Mentale Gezondheid**. Zo kunnen we vaker voorkomen dat psychische problemen uitgroeien tot ernstige, chronische aandoeningen of crisissituaties. De rolstoel-toegankelijkheid van onze gebouwen (zogenoemd maatschappelijk vastgoed) wordt gegarandeerd (het Stadshuus, bibliotheken, dorps/cultuurhuizen, zwembaden, schouwburg Lochem).

Lochem is gastvrij voor vluchtelingen en voldoet aan de landelijke taakstellingen qua opvang. Daarnaast zetten we ons in voor **een goede integratie**, bijvoorbeeld door mee te doen met buddy2buddy en door Welzijn Lochem in te schakelen. We kijken naar nieuwkomers als Lochemmers die soms uit heel moeilijke omstandigheden bij ons zijn komen wonen. Onze aanpak is niet alleen gericht op het beperken van overlast, maar op goed samenleven. Dat is ook naoberschap.

Onderwijs

Op het gebied van onderwijs en opvoeding willen we:

- Uitstekende onderwijsfaciliteiten. Schoolgebouwen zijn er in de eerste plaats voor leerlingen en docenten om zich in een veilige omgeving zo goed mogelijk te kunnen ontwikkelen.
- Gemeente Lochem doet er alles aan om basisscholen in alle kernen te behouden. Dit versterkt ook de leefbaarheid en het vestigingsklimaat.
- Preventie en vroeg-signalering van met name opvoedkundige problemen bij kinderen.
- Het programma 'Jongeren op Gezond Gewicht', buurtsportcoaches en jongerenwerkers Stichting Welzijn Lochem inzetten op alle scholen in alle kernen.
- Natuur Milieu Educatie uitbreiden. Iedere basisschool in Lochem krijgt een groen "schoolplein", waar de scholen kunnen kiezen voor een groente- of bloementuin.
- Natuurtuin Lochem wordt ondersteund met een gebouw voor Educatie van schoolgaande kinderen

Cultuur maken en beleven

Gemeenten zijn de belangrijkste financiers van kunst, cultuur en erfgoed in Nederland. Ook in Lochem investeert de gemeente in cultuur en dat moeten we zo houden. Cultuurbeleving en -presentatie zijn **onmisbaar voor een levendige, betrokken, actieve en inclusieve samenleving**. Door te investeren in deze sector investeren we in een betere leefomgeving (met aantrekkelijke kernen en een bruisende binnenstad), in de lokale economie en toerisme en in het mentale en fysieke welzijn van Lochemse

inwoners. Van 0 – 100 jaar: het maken van kunst en beleven van cultuur en erfgoed draagt bij aan ontmoeting en weerbare inwoners.

De gemeente Lochem wil groeien naar 40.000 inwoners. Voor D66 betekent dat, dat we onze culturele voorzieningen willen laten groeien, zodat ze straks passen bij een gemeente van die omvang. De nodige investeringen moeten **integraal worden geprogrammeerd en gefinancierd** – bij voorkeur vanuit meerdere domeinen. En moeten bovenal een duurzaam, meerjarig karakter hebben. (Professionele) kunstenaars, verenigingen podia en festivals, maar ook de niet georganiseerde cultuurinitiatieven zijn onderdeel van een lokaal gewortelde en verweven infrastructuur. Het één kan niet zonder het ander. Deze infrastructuur vraagt om **stevige uitvoeringspartners**: de Schouwburg Lochem, cultuureducatiecentrum Muzehof, Bibliotheek BIJ de Bieb en Welzijn Lochem staan hiervoor samen aan de lat. We willen hen en ál die verenigingen, evenementorganisatoren en individuele makers **ruimte geven** om te groeien in hun bijdrage aan onze groeiende en sterk verbonden gemeenschap.

We willen er in Lochem van aantrekkelijk (podium)aanbod genoten kan worden, door Schouwburg Lochem te helpen een passende positie te behouden in de lokale en regionale infrastructuur. We kijken hierbij ook naar de mogelijkheid om **efficiënt gebruik te maken van beschikbare ruimte** door Welzijn Lochem en de bibliotheek bij de Schouwburg onder te brengen. We ondersteunen de bibliotheek in het verkrijgen van een eigentijdse rol in onze informatiemaatschappij, met moderne dienstverlening en een belangrijke rol in de strijd tegen laaggeletterdheid.

We ondersteunen de Muzehof in het verstevigen van haar functie in de gemeente Lochem op het gebied van **cultuureducatie en -participatie**. Samen met Welzijn Lochem en de Schouwburg kan de Muzehof haar spilfunctie ten aanzien van cultuureducatie binnenscholen én in de vrije tijd stevig uitbouwen naar laagdrempelig aanbod voor een veel bredere doelgroep. Denk aan kunst maken in de wijk- en dorpscentra voor eenzame ouderen. Zo draagt cultuur bij aan het versterken van de sociale basis.

We willen daarnaast de aard van en behoeften voor **jongerencultuur** in beeld brengen en meenemen in de groei van de gemeente. Wat houdt hen bezig, hoe uiten ze zich creatief en hoe zorgen we er vervolgens voor dat hun directe leefomgeving ook aansluit bij hun gewenste leefstijl? Investeren in een aanbod dat ook aantrekkelijk is voor de jeugd van de toekomst is noodzakelijk voor onze groeiambitie. Zo houden we de gemeente aantrekkelijk voor onze jongeren.

We zien op het gebied van mentaal welzijn bij jongeren een grote uitdaging; steeds meer jongeren kampen met psychische problemen. We willen investeren in een maakplaats/stadsatelier voor jongeren, voor hen die vastlopen op school of thuis. Door hen vroegtijdig op **een veilige, warme plek** te ontvangen en hun creatief vermogen

aanspreken houden we hen weg van grotere problematieken (en voorkomen we hogere zorgkosten).

Evenementen, festivals en culturele locaties zijn aanjagers en plaatsen van ontmoeting en verbinding. We verlenen structurele en incidentele subsidies maar ondersteunen ook in de realisatie van evenementen. **Kleine festivals krijgen extra aandacht**, bijvoorbeeld bij het aanvragen van vergunningen. Bij evenementen wordt bij de vergunningverlening kritisch gekeken naar de impact op de leefomgeving. Vanuit de gemeente wordt hierbij waar nodig geadviseerd over het beperken van negatieve gevolgen. Openluchttheaters in Lochem worden ondersteund, onder meer met (groen)onderhoud en met marketing. Archeologische vondsten, met name van de eerste inwoners van Lochem krijgen meer aandacht – onder ander door informatieborden. We besteden bijvoorbeeld aandacht aan het recent gevonden fundament van de oude stadsmuur bij de Walderpoort.

Toerisme en recreatie

Gemeente Lochem zet zich in voor de **toeristische promotie en marketing** van onze kernen, via Achterhoek Toerisme en de VVV. We kiezen een moderne aanpak die het bedrijfsleven in brede zin ondersteunt. Dit helpt onze kernen levendig te houden. Dat ondersteunt voorzieningen, waar al onze inwoners en bezoekers plezier van hebben. De gemeente ondersteunt initiatieven om lokale Lochemse producten te promoten.

We maken **meer ruimte voor fietsers** en snelle fietsverbindingen passend in het landschap. Zandpaden blijven zandpaden of verbeteren we met een passende halfverharding, zoals Achterhoeks padvast. Er komen meer bankjes langs fiets- en wandelroutes.

De toeristenbelasting blijft. We **blijven aansluiten** bij de tarieven van de andere gemeenten in de Achterhoek. Zo houden we een 'gelijk speelveld' voor onze recreatieondernemers. Bij het hoofdstuk over wonen gaan we in op nieuwe regels voor permanente bewoning van vakantiewoningen op parken.

BESTUUR

Samen met onze inwoners

Wij willen dat onze gemeente haar **inwoners betreft bij het maken van plannen** en besluiten. Inspraak, meedenken en meedoen zijn hierbij geen loze woorden. Wij vertrouwen op de eigen kracht van mensen. **De gemeente neemt haar inwoners serieus** en weegt argumenten zorgvuldig af. Dat betekent niet dat elke inwoner altijd zijn zin krijgt. Duidelijk zijn over wat wel en wat niet kan is belangrijk, zodat er niet onterecht verwachtingen ontstaan. Het gaat om een heldere en transparante afweging van alle argumenten.

De **communicatie met inwoners moet écht beter**. Te vaak worden bijvoorbeeld mails van inwoners niet of niet goed beantwoord. Informatievoorziening van de gemeente wordt open, transparant en toegankelijk. De gemeente communiceert op een betrouwbare, herkenbare manier met de inwoners, zowel digitaal als fysiek. Wij willen dat de gemeente **bouwt aan vertrouwen tussen overheid en inwoners**. D66 gaat open het gesprek aan en zoekt naar waar we elkaar kunnen vinden, ook als we het politiek niet eens zijn. D66 zet in op burgerberaad en daarmee op directe inspraak. De gemeente Lochem heeft op het punt van participatie **nog veel te leren**. We stellen participatie niet uit tot de perfecte aanpak is gevonden, maar starten in de praktijk en leren daarvan: learning by doing. Het digitaal aanvragen voor vergunningen wordt eenvoudiger. Het online indienen van zienswijzen of vragen wordt makkelijker. Begrotingen en jaarrekeningen zijn interactief (doorzoekbaar) en geschreven in begrijpelijke taal. En wij willen vanuit de gemeente een **‘ja, mits’ mentaliteit**. Want het kan wel.

De gemeente kiest samenwerking: inwoners doen mee in nieuwe initiatieven en **profiteren mee van de opbrengsten** (energieopwekking, woningbouw, enz.).

De gemeente levert meer persoonlijke dienstverlening **dichtbij inwoners**. Ambtenaren gaan zonodig op huisbezoek voor geboorteaangifte, afgifte van paspoorten, zorgaanvragen en bouwopgaven, bijvoorbeeld bij minder valide inwoners.

We vinden de **dorpsraden belangrijk**. Buiten de stad Lochem hebben alle kernen een dorpsraad. Alle dorpen in Lochem hebben hun eigen karakter, maar ook specifieke kansen en uitdagingen. Dat vraagt altijd **maatwerk**, samen met de dorpsraden. Nieuwe kernvisies worden vastgesteld in een open en transparant proces samen met de dorpsraden en met inspraak van inwoners van de kernen. We willen dat er **in Lochem een ‘stadsraad’** komt, vergelijkbaar met de dorpsraden in de andere kernen. Initiatiefnemers vanuit de kernen mogen van de gemeente verwachten dat er serieus meegedacht en ondersteund wordt. Bijvoorbeeld op het gebied van ontwikkeling van voorzieningen, groen en leefbaarheid. We doen graag mee met de **dorpendeals**. Voor

financiering moet eerst naar de provincie en andere bronnen gekeken worden, maar we laten de dorpen niet zitten.

Samen met de gemeenten om ons heen

De gemeente Lochem is onderdeel van de Stedendriehoek. Tegelijkertijd is onze gemeente ook onderdeel van de Achterhoek. Niet alleen op toeristisch gebied, maar ook op sociaal-cultuur en economisch gebied. Bestuurlijk hebben we te weinig connecties met de overige gemeenten in de regio Achterhoek. Wij vinden dat we niet alleen naar het westen moeten kijken. We moeten ook aansluiting zoeken bij de Regio Achterhoek. Als we een schakel vormen tussen Stedendriehoek en de Achterhoek versterkt dat onze positie naar beide kanten.

Waar wij invloed of zeggenschap hebben, zullen wij ons tegen grote reclameborden keren. Een voorbeeld zijn de plannen van Deventer bij Epse, waar mogelijk borden komen zoals langs de A1 bij Apeldoorn. Bestuurlijk protest is wel het minste dat de bewoners van Epse mogen verwachten.

Werken met visie

Wij vinden dat de gemeente **meer visies** moet ontwikkelen, bijvoorbeeld op wonen, vitaal landelijk gebied, mobiliteit en het versterken van de economie, sportverenigingen en het culturele aanbod. De gemeente heeft nu te vaak geen visie opgesteld waar we op terug kunnen vallen. Met een goed doordachte visie is het resultaat beter. Ook kan de uitvoering sneller gaan, dus de tijd die we besteden aan het opstellen van de visies verdienen we terug. De gemeente Lochem heeft de ambitie om door te groeien naar 40.000 inwoners. Zoveel nieuwe inwoners hebben gevolgen voor de bevolkingsopbouw, voor de vraag naar voorzieningen, voor het verkeer en OV, voor scholen en de zorg. Zo'n ambitie vraagt om **goed doordachte strategie** om de groei in goede banen te leiden. Maar zo'n visie is er niet. De huidige omgevingsvisie is er niet op berekend. Dat betekent dat zo'n beetje al het denkwerk dat erbij hoort nog moet gebeuren. De grote uitdagingen van onze tijd vragen ook om visie. Wonen, klimaat, stikstof, vergrijzing, weerbaarheid, digitalisering... we kunnen de lijst nog veel langer maken. Alleen **samen met alle partijen**, in en buiten het gemeentehuis, kunnen we op deze vragen een passend antwoord geven. En dan kan het wél!